

Simtozolu mežu audzētāja rokasgrāmata

“Tikai sīlis drīkst dēstīt ozolu svešā zemē,
Cilvēkam ozoli jāstāda savā Tēvu zemē.”

Kāpēc stādīt

- ▶ kā simbolu Latvijas simtgadu jubilejai,
- ▶ kā piemiņas zīmi kādam svarīgam notikumam,
- ▶ kā vērtīgu augsnes uzlabotāju nabadzīgās priežu audzēs,
- ▶ kā ļoti dārgus, augstvērtīgus kokmateriālus,
- ▶ kā ainavisku elementu krūmāju un kārklu vietā.

Kur vākt zīles

- ▶ Zīles vispareizāk ir vākt no pilsētu ozoliem, jo tajos piesārņojuma dēļ nedzīvo ozolzīļu kaitēkļi.
- ▶ No ekoloģiski tīrā vidē augošiem ozoliem zīlēs bieži iemājo ozolzīļu smecernieka un ozolzīļu tinēja kāpuri, kas sabojā zīles, un dažkārt pavasarī sadīgst tikai katra desmitā zīle.
- ▶ Ja paredzams, ka ozoli būs jāstāda skābā augsnē, labāk vākt sarkano ozolu zīles no pilsētu apstādījumiem.
- ▶ Sarkanaiss ozols noder arī tad, ja plānots stādījumus veidot vietās ar augstu gaisa piesārņojumu.

Kā pareizi sēt

- ▶ 100 zīles sver apmēram 300 g.
- ▶ Savākt zīles rudenī (visvairāk nobriedušu zīļu birst septembra vidū) un uzreiz iestādīt augsnē dārzā pagaidu vietā, kopt un ravēt nākamajā vasarā.
- ▶ Zīles jāsajauc ar ozola mikorizu (augšne no ozola zemes), jāsēj vidēji 3-5 cm vienu no otras, apmēram 5 cm dziļumā, smilts augsnē līdz 10 cm dziļumam. Nosedz ar lapām, skujām, zāģskaidām. Šī metode visnoderīgākā, ja nepieciešams liels stādu daudzums.
- ▶ Var ozolu zīles stratificēt - ielikt starp sūnām vēsā pagrabā un pavasarī izstādīt dīgstošās zīles, parasti līdz sēšanas laikam ir sadīgušas saknītes, bet dažreiz šādas zīles slikti ieaugas.
- ▶ Savāktās zīles noglabā vēsā mitrā vietā un ap jaungadu iesēj puķu podā un uztur mitru augsni un laista, kopj pēc sadīgšanas kā istabas puķi. Maija beigās izstāda dārzā vai paliekošā vietā. Šādi ozoliņi arī pirmos trīs gadus rūpīgi jāapravē un jālaista.

Kā pareizi pārstādīt

- ▶ Lielos apjomos mežsaimniecības nolūkos pastāvīgā vietā visoptimālāk izstādīt 3 gadīgus stādīņus.
- ▶ Ozoliņus ieliek ar lāpstu izveidotā atvērumā tā, lai saknītes nav ārā un piemīda. Jāstāda tikpat dziļi, cik ozols audzis, dziļāk iestādot ozoli slikti iesaugas un aiziet bojā.
- ▶ Ja nepieciešams stādīt ļoti aizaugušās zālainās teritorijās vai apstādījumos, labāk stādīt dižstādus - 5-7 gadus vecus ozoliņus, bet pati stādīšana prasa daudz vairāk darba.
- ▶ Dižstādus stādot jāizrok bedrīte vidēji 40x40 cm vismaz 50 cm dziļi, atkarībā no augsnes un stāda sakņu sistēmas. Apstādījumos klajās vietās jāpieliek mietiņus, lai nenoplauj.

Kur audzēt

- ▶ Ozols patiesībā ir samērā maz izvēlīgs koks - var augt gan kāpās, gan nabadzīgās podzolētās augsnēs, gan, protams, auglīgajās velēnu karbonātu augsnēs.
- ▶ Purvu malās ar ļoti skābu reakciju labāk aug sarkanais ozols, bet sarkanais ozols nelabprāt aug stipri kaļķainās augsnēs.
- ▶ Purvainēs parastajam ozolam nepieciešami vairāki gadi, kamēr tas ielabo augsni, tad sākas straujāka augšana.
- ▶ Simtozolu stādījumam nepieciešams laukums vismaz 40x40 m jeb 0,16 ha platībā, alejai - vismaz 180 m stādot abās ceļa pusēs.

Kad pārstādīt

- ▶ Ja audzē puķupodā - pavasarī pēc salnu beigām.
- ▶ Ja audzē dārzā - pārstādīt paliekošā vietā jebkurā laikā, kad ozoliem nav lapu un nav sasalusi zeme - no oktobra vidus līdz aprīļa beigām, tad nav jālaista.
- ▶ Ja jāpārstāda agrāk rudenī, pirms nobirušas lapas - ozoliem uzreiz noplūc visas lapas un iestāda diennakts laikā pēc izrakšanas, uzturot mitras saknes, pēc stādīšanas jālaista.
- ▶ Pārējā laikā var stādīt tikai labi apsakņotus konteinerstādus.

Kādā attālumā stādīt

- ▶ Ja vēlas dižena augstuma - virs 35 m - kā mežā, dabiskajās ozolu audzēs, piemēram Piloru audzē - jāstāda ciešāk - 3-4 m attālumā vienu no otra.
- ▶ Alejās ozolus nevajadzētu stādīt tālāk par 3-4 m citu no cita, pretējā gadījumā ozoli veidos ļoti plašu sakņu sistēmu ar saknēm meklējot cits citu un bojās, izcilās ceļa segumu.
- ▶ Ozolus būtu jāstāda 10m attālumā no infrastruktūras objektiem, jo citādāk tie ar saknēm laika gaitā var izspiest horizontālās betona konstrukcijas, asfaltu vai gājēju celiņus.
- ▶ Ja vēlas zemu krūmveida - pieclatnieka formas ozolu - jāstāda lielos attālumos 8-10 m viens no otra un vasarās regulāri jāapļauj vai jāapmīda. Šādas formas vientuļie ozoli dabā parasti veidojas vecupju tuvumā, visbiežāk tie ir arī pamestu bijušo māju, dzimtu bijušās godības liecinieki.
- ▶ Mežsaimniecības vajadzībām mežā jāstāda ciešāk un stingri noteiktās rindās, jo nākotnē var būt problēmas ar dabas sargiem, kuri, visticamāk, aizlieds izstrādāt un kopt pat speciāli komerciāliem nolūkiem stādītus ozolu mežus.

Ozoli purvājā augsnes uzlabošanai

Kā kopt ozolus

- ▶ Ja ozoli stādīti tālāk par 5 m viens no otra, pirmajos 10-20 gados blakus ozoliem jāaudzē citu koku sugu - bērzu, alksņu stādus, lai normāli attīstītos ozolu sakņu sistēma, lai būtu sānu noēnojums, bet galotne nedrīkst tikt noēnota.
- ▶ Ja ozolus stāda 3-4 m attālumā, ozoli ar saknēm cits citu ierobežo, papildus stādījumi nav nepieciešami, vasarā tos apļauj vai ap tiem nomīda zāli.
- ▶ Ozolus nedrīkst stādīt tuvāk par 10 m no ēkām. Ja stāda tuvāk, nepieciešams izveidot barjerstādījumus (nelielu koku vai košumkrūmu rindu) starp ozolu un ēku, lai novērstu ozola sakņu izplešanos nevēlamajā virzienā.
- ▶ Ja vēlas ātru ozolu augšanu garumā un resnumā, tie ir regulāri jāatzaro, kad ir sasnieguši vismaz 2 m augstumu. Atzarotu ozolu izmēri, salīdzinot ar neatzarotiem, palielinās vismaz divkārt ātrāk.

Kā ieaudzēt ozolus nestādot

- ▶ Ja tuvumā apstādīt vēlamajai mežaudzei ir ozoli ar zīlēm, tad rudens pusē - augustā, septembra pirmajā pusē pļavā ar retiem kokiem vai kopšanas cirtes mežā ar krūmgriezi nopļauj krūmus un zāli.
- ▶ Sīļi parasti izvēlas ozolu zīles stādīt atklātos, pārredzamos, izkoptos mežos. Sīļi zīles iedēsta netālu no lielajiem kokiem.
- ▶ Nākamajos gados sadīgušos ozoliņus kopj apmīdot zāli, likvidējot noēnojušās pioniersugas, tāpat kā cilvēku stādītajiem ozoliem.
- ▶ Sīļi nestāda mežus regulārās, taisnās rindās.

Aizsargājamie ozoli

- ▶ Ozols ir aizsargājams, ja ir augstāks par 32 m (tādi parasti izaug biezā mežā vai parkā) vai stumbra apkārtmērs ir virs 4 m 1,3 m augstumā.
- ▶ Ozoli, izstrādājot kailcirtes, ir jāatstāj neatkarīgi no ozola vecuma.
- ▶ Simtozolu audzes, kas tiks stādītas tieši simtgadei, nākotnē būs aizsargājamās, kad tām tiks piešķirts īpašs statuss.
- ▶ Ja nav savas zemes, kur stādīt jaunus ozolus, var uzņemties rūpes par kādu tuvumā esošu dižozolu.

Kā cirst simtozolu mežu

- ▶ Simtozolu mežu likumīgi nedrīkst cirst vismaz 100 gadus, līdz 2118. gadam.
- ▶ Apdzīvotās vietās ozolu stādīšana jāaskaņo ar vietējo pašvaldību, lai nav jānocērt nelikumīgi iestādīti ozoli.
- ▶ Nelikumīgi iestādītu ozolu mežu ciršana pagaidām likumdošanā nav paredzēta.
- ▶ Komerclūkās iestādītas ozolu audzes kopšanai, retināšanai likumdošanā būs jāparedz īpaši izņēmumi, jo ozolu mežos ļoti strauji palielinās bioloģiskā daudzveidība, ieviešas aizsargājamie dzīvnieki un putni, salīdzinot ar Latvijas tradicionālo apšu un alkšņu veģetāciju.

Informācija

- Sīkāka informācija par akcijas norisi mājaslapā www.simtozolumezi.lv
- E-pasts saziņai: info@simtozolumezi.lv

Stādīsim simtozolu mežus simtgadu Latvijai!

Jau šodien!